

ПРЕДМЕТИ ОД КАМЕНА СА НЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА У ЖАРКОВУ КОД БЕОГРАДА

Под руководством Милутина и Драге Гарашанин обављена су 1948. године пробна и заштитна археолошка истраживања на локалитету Ледине у селу Жаркову, код Београда.¹ Материјал и документација са тих истраживања предати су на чување Музеју града Београда, где се и данас налазе.

Одсек за праисторију Музеја града извршио је 1985. године ревизију сачуваног материјала из Жаркова. Очувани предмети разврстани су у одређене групе, и то према врстама материјала од којих су направљени, а затим су инвентарисани. Започет је и рад на каталожкој обради очуваних налаза, са намером да се објаве као археолошка грађа.

Извештај о ревизији материјала из Жаркова и предмети од кости и рога објављени су у ГОДИШЊАКУ XXXIV за

1987. годину.² Овом приликом, као наставак започетог посла, објављују се предмети од камена.

Петрографски преглед камених алатки из Жаркова урадио је др Видојко Јовић (Рударско-геолошки факултет, Београд). Резултати овог прегледа саопштени су, у виду извештаја, као посебан прилог овом раду. Притом су, приликом израде појединачних каталогских јединица, из извештаја наведене само основне групе стена којима одређени предмети припадају.

На великом броју предмета очуване су ознаке о условима налаза на терену. Овакви подаци су, када их има, доследно преписани и чине саставни део појединачних каталогских јединица. Бројеви каталогских јединица означавају уједно и бројеве цртежа истих предмета на илустративним таблама.

КАТАЛОГ

1. РЕЗАЧ

Резач са равним талоном. Дистални крај преломљен. На бочним ивицама трагови употребе.

Дим: $8,2 \times 1,5 \times 0,5$ см. Инв. бр. 9048 (Т. 1)

2. ЈЕЗГРО — (Б/4). Силицијска стена.

Неправилног облика, са траговима одбијања иверака на површини.

Дим: $2,6 \times 2,4 \times 3,2$ см. Инв. бр. 9064 (Т. 1)

3. ЈЕЗГРО — (А-Е/4—5). Силицијска стена- рожнац (?)

Неправилног облика, са траговима одбијања иверака и окорином на делу површине.

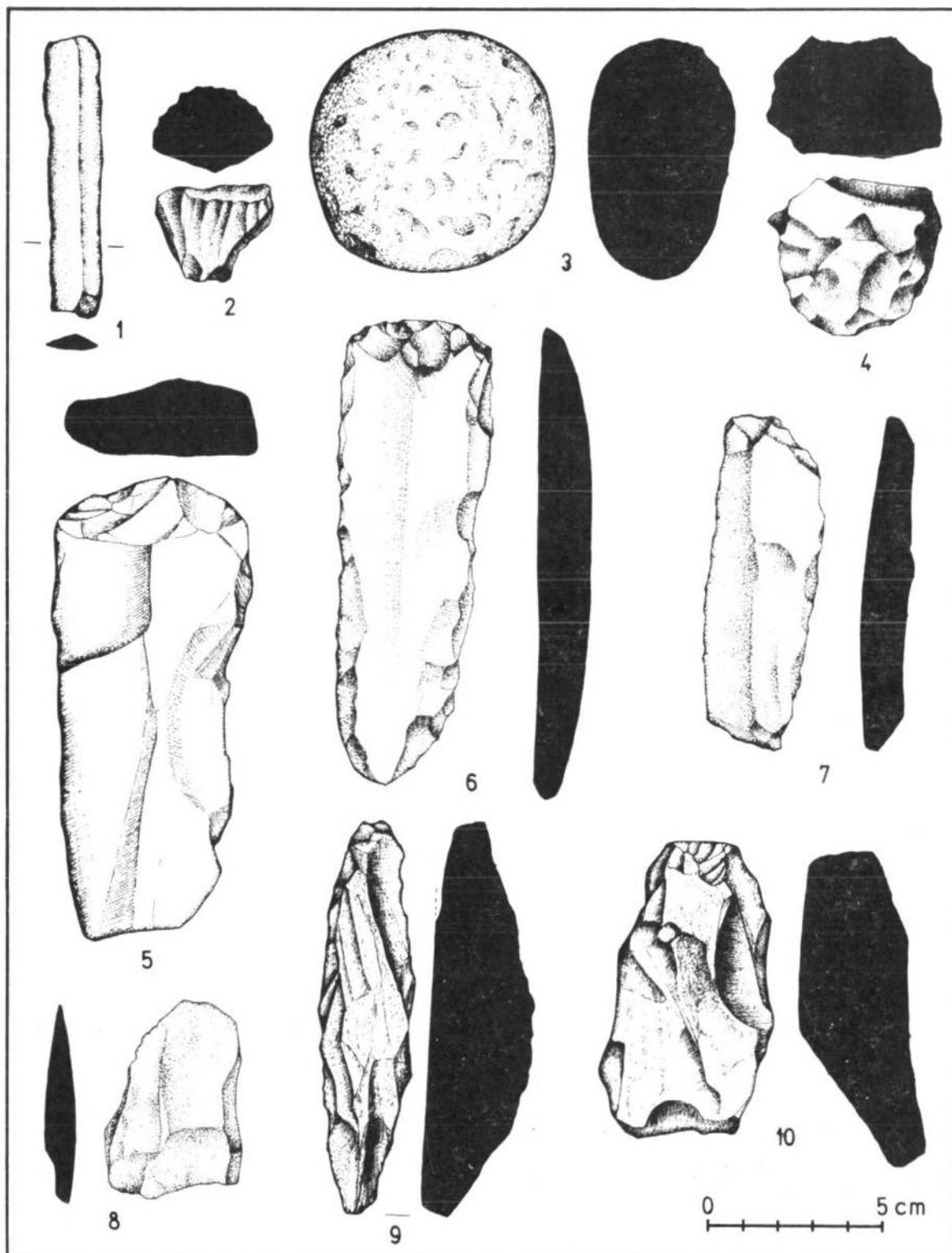
Дим: $4,0 \times 4,0 \times 3,4$ см. Инв. бр. 9096. (Т. 1)

4. КУГЛА-БАТ (?) — (А-Е/4—5). Силицијска стена.

Пљосната кугла неправилног кружног пресека — бат (?)

Дим: $7,0 \times 6,8 \times 4,0$ см. Инв. бр. 9095 (Т. 1)

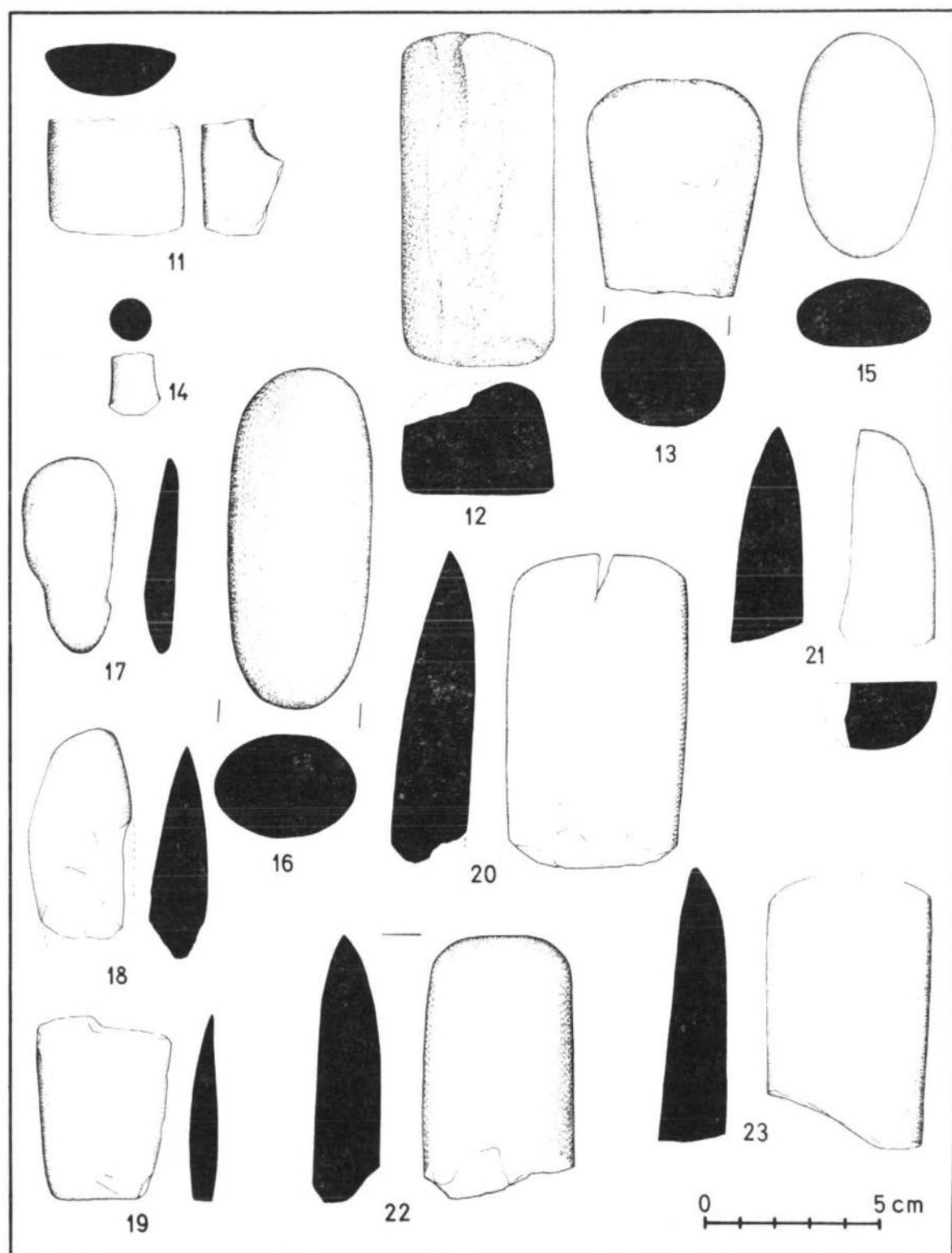
5. СТРУГАЛИЦА — (Д/ХI—ХIII). Базалт или дијабаз.

T. I — Pl. I

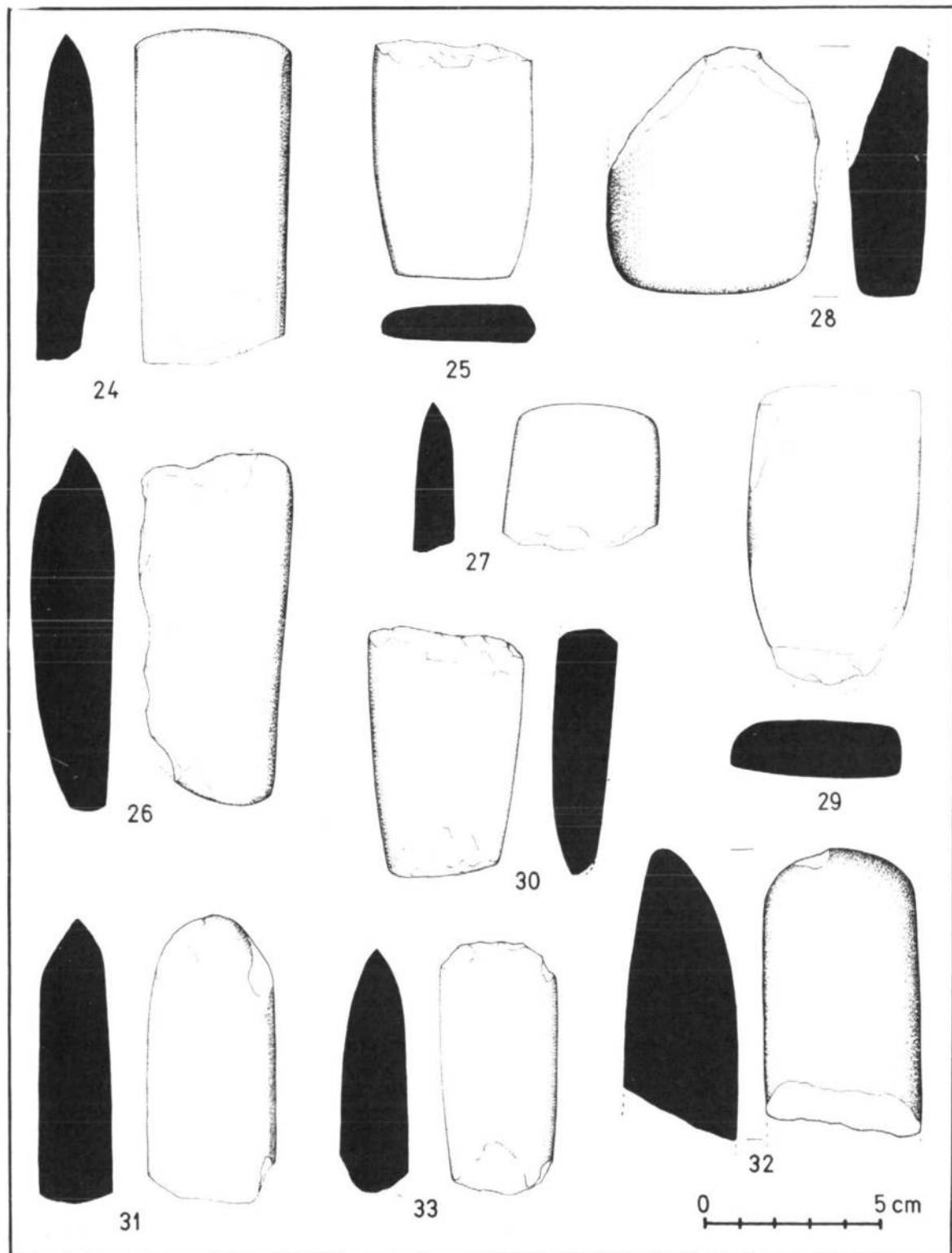
ПРЕДМЕТИ ОД КАМЕНА СА НЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА У ЖАРКОВУ КОД БЕОГРАДА

- Проксимални крај неравно одломљен. Дистални обрађен окресивањем. Бочне ивице без интервенција.
Дим: $12,7 \times 5,2 \times 1,8$ см. Инв. бр. 9083 (Т. 1)
6. СТРУГАЛИЦА — (Ц/5/VIII). Корнит. Проксимални крај заобљен. Дистални и бочне ивице обрађени окресивањем.
Дим: $13,5 \times 4,1 \times 1,4$ см. Инв. бр. 9072 (Т. 1)
7. СТРУГАЛИЦА — (А-Е/4—5). Скарн или дијабаз (?)
Проксимални крај косо преломљен. Дистални и десна ивица обрађени окресивањем. На левој трагови употребе.
Дим: $9,5 \times 3,2 \times 1,4$ см. Инв. бр. 9094 (Т. 1)
8. ОДБИТАК — (Сл. 8-кућа). Спилит.
Одбитак (иверак) настао приликом обраде камена. Неправилног облика пљоснат.
Дим: $5,7 \times 3,8 \times 1,0$ см. Инв. бр. 9104 (Т. 1)
9. НЕДОВРШЕНА АЛАТКА — (А-Е/4—5). Дијабаз.
Комад камена коме је окресивањем назначен основни облик, вероватно, длета.
Дим: $11,3 \times 2,4 \times 2,5$ см. (Т. 1)
10. СТРУГАЛИЦА — (Јама „Б“). Корнит.
Дистални крај обрађен окресивањем као стругалица. Проксимални неравно одломљен.
Дим: $8,8 \times 4,1 \times 3,0$ см. Инв. бр. 9118 (Т. 1)
11. ФРАГМЕНТ СЕКИРЕ-ЧЕКИБА — (Б 1/III). Базалт (?)
Средишњи фрагмент секире-чекиба преломљен на делу окрите перфорације.
Дим: $3,4 \times 3,8 \times 2,0$ см. Инв. бр. 9062 (Т. 2)
12. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — БРУС (?) — (Сл. 11—13). Пешчар.
Комад камена са затупасто одсеченим крајевима. Двострани чекиб, или, брус.
Дим: $9,6 \times 4,3 \times 3,4$ см. Инв. бр. 9106 (Т. 2)
13. ФРАГМЕНТ ЧЕКИБА (?) — (Сл. 4—5/II). Скарн.
Вероватно фрагмент чекиба са одломљеним ужим крајем. На проширеном, очуваном крају, трагови ударања.
Дим: $6,5 \times 5,0 \times 3,4$ см. Инв. бр. 9101 (Т. 2)
14. ЦИЛИНДАР — (Б-Ц 4/6). Дијабаз.
Комадић камена цилиндричног облика настао (као отпадак) приликом бушења секире.
Дим: $1,8 \times 1,5 \times 1,2$ см. Инв. бр. 9067
15. ОБЛУТАК — ГЛАЧАЛИЦА (?) — (Д 1/7). Пешчар крупнозрни или конгломерат. Пљоснат облутак прикладног облика за израду алатке малих димензија. Служио као глачалица (?).
- Дим: $6,6 \times 4,0 \times 1,8$ см. Инв. бр. 9079 (Т. 2)
16. ОБЛУТАК — (Д 1/VIII). Габро или габродиорит.
Облутак ваљкастог облика прикладан за израду алатке.
Дим: $10,0 \times 4,0 \times 3,0$ см. Инв. бр. 9080 (Т. 2)
17. СЕКИРИЦА — (Сектор „М“). Алевролит.
Пљосната секирица (глачарица?) са благо проширеном сечицом на дисталном крају. Проксимални без интервенција.
Дим: $5,7 \times 2,6 \times 1,0$ см. Инв. бр. 9112 (Т. 2)
18. ФРАГМЕНТ ДЛЕТА — (А-Е 1/VIII). Корнит.
Дистални крај обликован у сечицу. Проксимални одломљен.
Дим: $6,0 \times 2,8 \times 1,5$ см. Инв. бр. 9089 (Т. 2)
19. СЕКИРИЦА — (Сектор „М“).
Пљосната секирица са оштећеном сечицом на дисталном крају. Проксимални равно засечен.
Дим: $5,3 \times 3,7 \times 0,7$ см. Инв. бр. 9111 (Т. 2)
20. СЕКИРА — (Е 1/IX; Е-4). Корнит.
Два спојена фрагмената вертикално прељомљене секире. На дисталном крају стањена у лучну сечицу. На проксималном трагови ударања.
Дим: $9,0 \times 5,2 \times 2,2$ см. Инв. бр. 9086 и 9088 (Т. 2)
21. ФРАГМЕНТ СЕКИРЕ — (Ц 5/VIII). Корнит.
Бочни, дистални фрагмент секире са очуваним делом сечице.
Дим: $6,2 \times 2,4 \times 2,0$ см. Инв. бр. 9071 (Т. 2)
22. ФРАГМЕНТОВАНА СЕКИРА — (Ц 5/VIII). Корнит.
Дистални крај секире обликован у сечицу. Проксимални одломљен.
Дим: $7,5 \times 4,2 \times 1,7$ см. Инв. бр. 9075 (Т. 2)
23. ФРАГМЕНТОВАНА СЕКИРА — (Ц 3/9; Сл. 8, кућа). Корнит.
Дистални крај обликован у лучну сечицу на којој су трагови ударања. Проксимални одломљен.
Дим: $7,9 \times 4,3 \times 1,8$ см. Инв. бр. 9103 (Т. 2)
24. ФРАГМЕНТОВАНО ДЛЕТО — (Сл. 11—13). Корнит.
Дистални крај обликован у проширену сечицу. Проксимални одломљен.
Дим: $9,5 \times 4,0 \times 1,5$ см. Инв. бр. 9110 (Т. 3)
25. ФРАГМЕНТОВАНА СЕКИРА — (Е 3/IX). Спилит (?)
Равно одсечен, стањен проксимални крај. Дистални одломљен.
Дим: $6,8 \times 4,3 \times 1,8$ см. Инв. бр. 9087 (Т. 3)

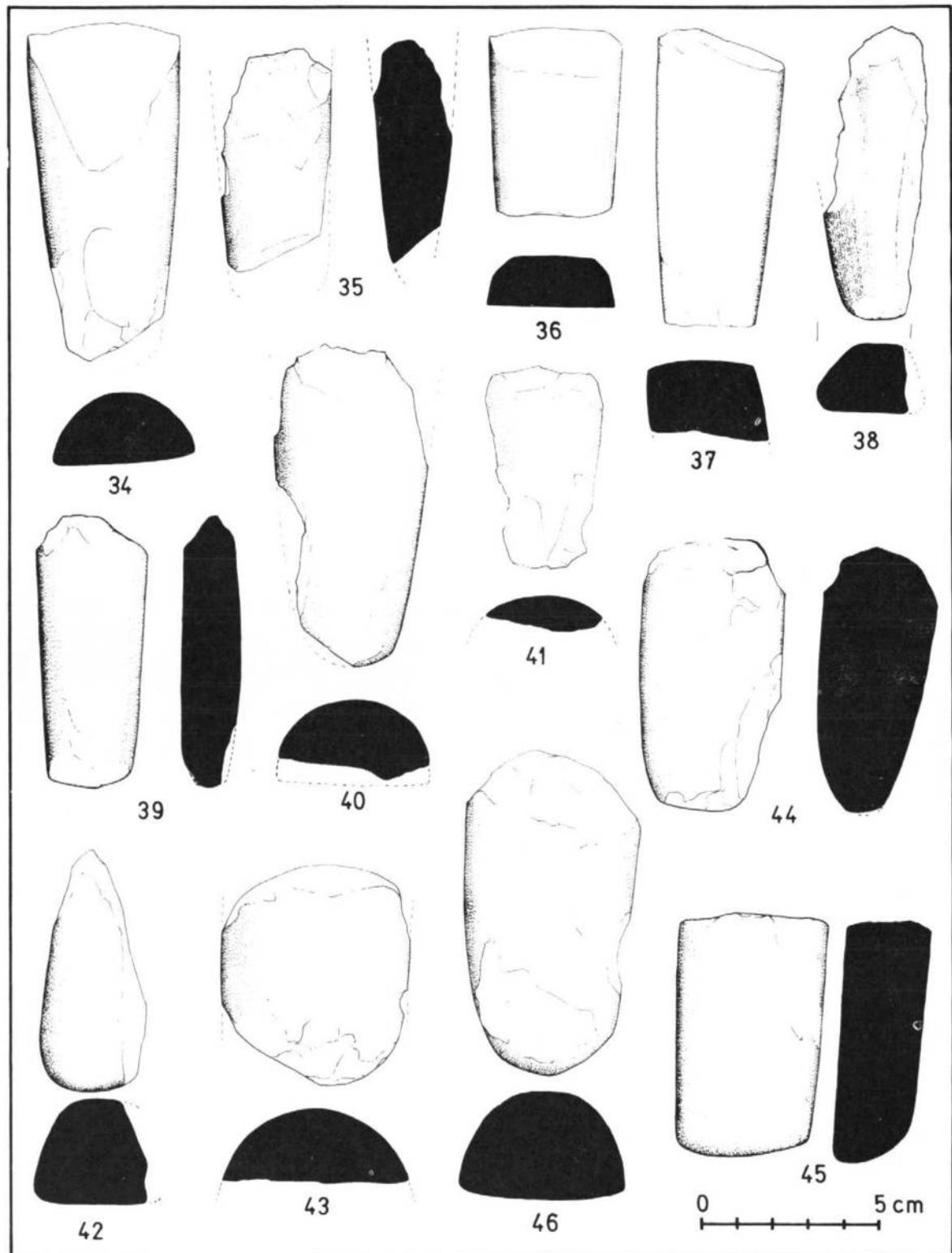
T. II — Pl. II

26. ФРАГМЕНТОВАНА СЕКИРА — (Ц 2/VIII). Корнит.
Секира оштећена дуж бочне ивице. Дистални крај обликован у сечицу. Проксимални без интервенција.
Дим: 10,2 × 4,3 × 2,2 см. Инв. бр. 9069 (Т. 3)
27. ФРАГМЕНТ СЕКИРЕ — (Јама 1). Дијабаз (?)
Дистални фрагмент секире обликован у сечицу. Проксимални одломљен.
Дим: 4,3 × 4,5 × 1,0 см. Инв. бр. 9114 (Т. 3)
28. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — (СЕКИРЕ?) — (Д/XI—XIII). Дијабаз или базалт.
Проксимални крај алатке (секире?), равно одсечен. Дистални одломљен.
Дим: 6,9 × 5,6 × 2,2 см. Инв. бр. 9084 (Т. 3)
29. ФРАГМЕНТОВАНА СЕКИРА — (Јама „А“). Корнит.
Фрагментована, вероватно, секира са одломљеним дисталним и оштећеним проксималним крајем.
Дим: 8,8 × 5,0 × 1,5 см. Инв. бр. 9115 (Т. 3)
30. ФРАГМЕНТ СЕКИРЕ — (ДЛЕТА?) — (Е-2/9). Магматска стена.
Проксимални крај секире или длета, стањен. Дистални одломљен.
Дим: 7,3 × 4,5 × 1,5 см. Инв. бр. 9105 (Т. 3)
31. ДЛЕТО — Корнит.
Сечица на дисталном крају оштећена употребом. Проксимални затупаст, оштећен.
Дим: 8,0 × 3,6 × 2,0 см. Инв. бр. 9060 (Т. 3)
32. ФРАГМЕНТ СЕКИРЕ — (Ц 5/IX). Корнит.
Дистални крај секире обликован у лучну сечицу. Проксимални одломљен. На сечици трагови употребе.
Дим: 8,3 × 4,5 × 3,1 см. Инв. бр. 9078 (Т. 3)
33. ДЛЕТО — Дијабаз.
Сечица на дисталном крају оштећена употребом. Проксимални затупаст, са траговима употребе (ударања).
Дим: 7,2 × 3,2 × 1,8 см. Инв. бр. 9058 (Т. 3)
34. ФРАГМЕНТ ДЛЕТА (?) — Дијабаз или базалт.
Средишњи фрагмент алатке (длета?) са одломљеним крајевима.
Дим: 9,5 × 4,3 × 2,0 см. Инв. бр. 9054 (Т. 4)
35. ФРАГМЕНТ ДЛЕТА (?) — (Сл. 4—5). Корнит.
Средишњи фрагмент алатке (длета?) са одломљеним крајевима.
Дим: 6,2 × 3,0 × 2,1 см. Инв. бр. 9100 (Т. 4)
36. ФРАГМЕНТ ДЛЕТА (?) — Корнит.
Равно засечен проксимални крај длета (?). Дистални одломљен.
Дим: 5,5 × 3,7 × 1,4 см. Инв. бр. 9056 (Т. 4)
37. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — (Ц 3/IV). Корнит.
Бочни, средишњи фрагмент алатке са одломљеним крајевима.
Дим: 8,0 × 3,0 × 2,0 см. Инв. бр. 9070 (Т. 4)
38. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — ЧЕКИБА (?) — (Сектор „Н“). Корнит.
Бочни фрагмент алатке са одломљеним дисталним и оштећеним проксималним крајем. На очуваном делу проксималног краја трагови ударања.
Дим: 8,3 × 2,3 × 1,8 см. Инв. бр. 9113 (Т. 4)
39. ОШТЕЋЕНО ДЛЕТО — (ГЛАЧАЛИЦА?) — (Д 1/12; Сл. 11—13). Корнит.
Длето или глачалица са оштећеним крајевима.
Дим: 7,8 × 3,2 × 1,8 см. Инв. бр. 9108 (Т. 4)
40. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — (ДЛЕТА?) — (Д 1—5/XI—XIII). Дијабаз.
Фрагмент вертикално преломљене алатке (длета?) са одломљеним дисталним крајем.
Дим: 9,0 × 4,3 × 1,8 см. Инв. бр. 9085 (Т. 4)
41. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — (Б 1/IX). Корнит.
Фрагмент (одбитак) алатке непознате назене (секире?).
Дим: 5,7 × 3,3 × 0,9 см. Инв. бр. 9063 (Т. 4)
42. ФРАГМЕНТ ЧЕКИБА — (А-Е 5/VIII). Корнит.
Фрагмент (двострани?) чекића са делимично очуваним једним крајем на коме су трагови употребе.
Дим: 6,7 × 3,9 × 3,2 см. Инв. бр. 9097 (Т. 4)
43. ФРАГМЕНТ ЧЕКИБА — (Сл. 11—13). Алевролит или глинац.
Бочни фрагмент чекића са траговима употребе (ударања) на крајевима.
Дим: 6,3 × 5,8 × 2,2 см. Инв. бр. 9107 (Т. 4)
44. ФРАГМЕНТОВАН ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ (А 1/VII). Корнит.
Алатка са затупасто обликованим крајевима који су оштећени употребом.
Дим: 7,7 × 4,0 × 3,1 см. Инв. бр. 9061 (Т. 4)
45. ДЛЕТО (?) — (Б 2—5/X). Корнит.
Дистални крај алатке равно одломљен, са траговима употребе (ударања). Проксимални косо одсечен.
Дим: 6,8 × 4,2 × 2,3 см. Инв. бр. 9065 (Т. 4)
46. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — Корнит.
Двострани чекић са траговима употребе на крајевима, незнатно оштећен.

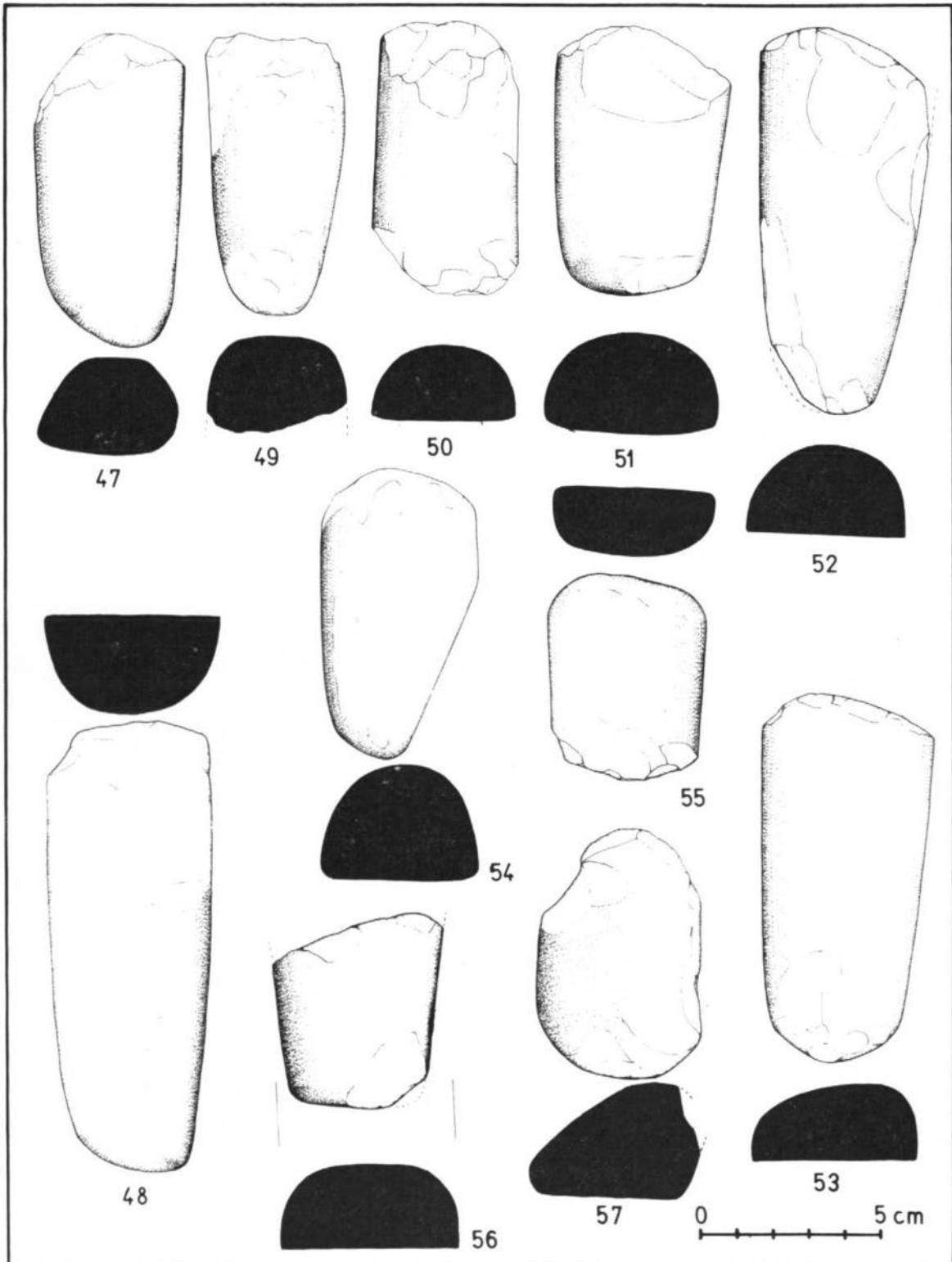
T. III — Pl. III

ПРЕДМЕТИ ОД КАМЕНА СА НЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА У ЖАРКОВУ КОД БЕОГРАДА

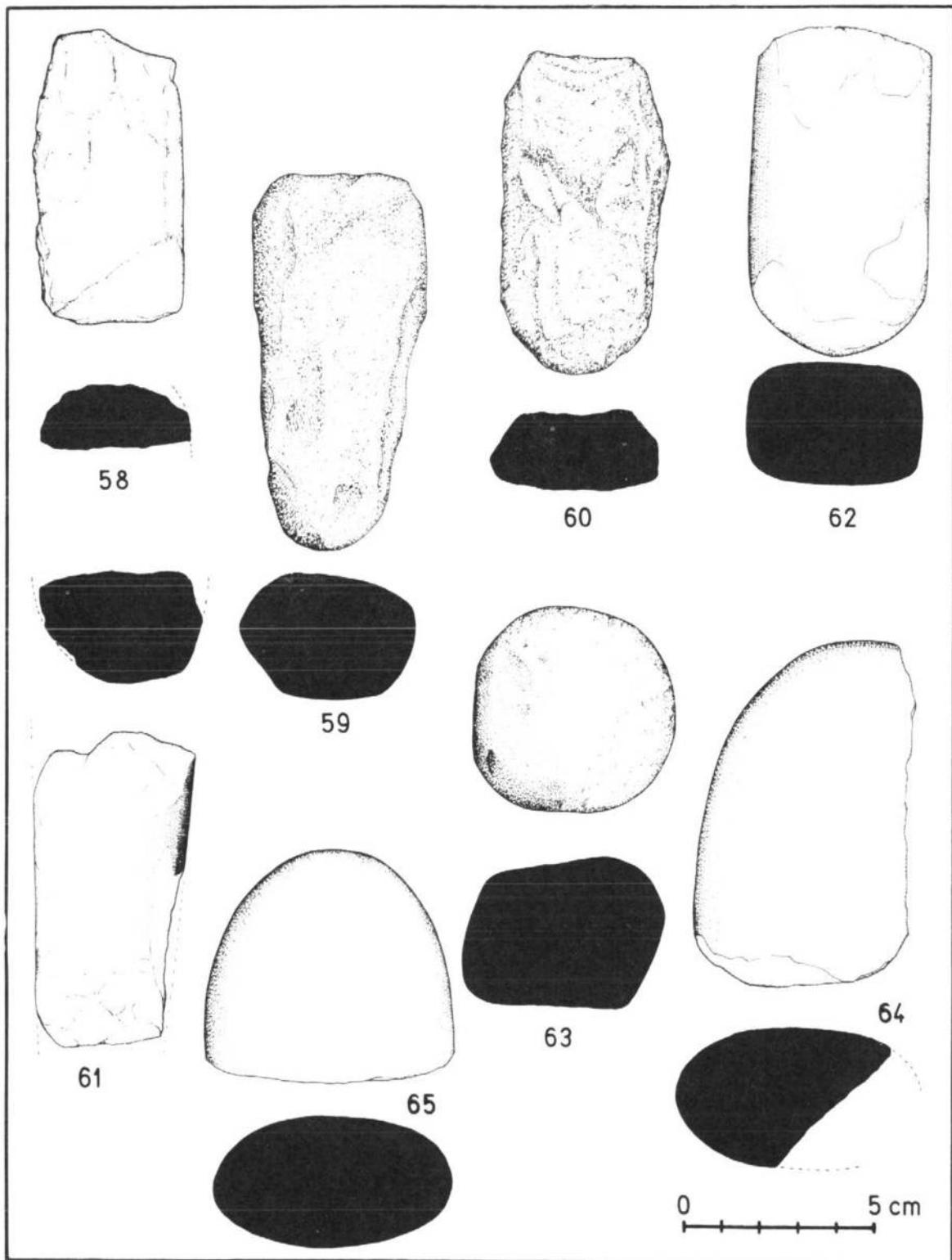

- Дим: 9,2 × 5,0 × 3,3 см. Инв. бр. 9057 (Т. 4)
47. ЧЕКИБ — (А-Е 5/VIII). Дијабаз или базалт. Проксимални крај алатке косо засечен, сужен. Дистални оштећен употребом. Дим: 8,8 × 4,2 × 2,4 см. Инв. бр. 9098 (Т. 5)
48. ЧЕКИБ — (Ц 5/IX). Корнит. Проксимални крај алатке, косо одсечен, стањен, са траговима употребе (ударања). Дистални одломљен. Дим: 12,7 × 4,6 × 3,2 см. Инв. бр. 9076 (Т. 5)
49. ФРАГМЕНТОВАНА АЛАТКА — (ДЛЕТО?) — (Сл. 4—5). Скарн или корнит. Проксимални крај длета (?), стањен. Дистални неравно одломљен. Дим: 7,7 × 3,9 × 2,8 см. Инв. бр. 9099 (Т. 5)
50. ФРАГМЕНТОВАНА АЛАТКА — Корнит. Алатка са одломљеним крајевима. Дим: 7,7 × 4,1 × 2,1 см. Инв. бр. 9053 (Т. 5)
51. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — Вулканска стена. Проксимални крај, вероватно, длета ко-ришћен као двострани чекић. Дим: 7,5 × 4,7 × 2,5 см. Инв. бр. 9059 (Т. 5)
52. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — (Д 1/VIII). Корнит. Оштећено длето, преломљено на дисталном крају. Коришћено као двострани чекић. Дим: 10,8 × 4,8 × 2,5 см. Инв. бр. 9081 (Т. 5)
53. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — (Д 1/VIII). Корнит. Алатка са одломљеним дисталним крајем. Коришћена као двострани чекић. Дим: 10,2 × 4,8 × 2,2 см. Инв. бр. 9082 (Т. 5)
54. ФРАГМЕНТОВАН ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — (А-Е 2/9). Корнит. Двострани чекић са затупастим крајевима на којима су трагови употребе (ударања). Један крај бочно оштећен. Дим: 8,2 × 4,8 × 3,3 см. Инв. бр. 9091 (Т. 5)
55. ОШТЕЋЕНА СЕКИРА — ЧЕКИБ — (Б 2—5/X). Корнит. Секира са одломљеним проксималним крајем, коришћена као двострани чекић. Дим: 5,8 × 4,5 × 1,8 см. Инв. бр. 9066 (Т. 5)
56. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — (СЕКИРЕ?) — (Е 1/6; Сл. 6—7/II). Диоритпорфирит (?). Проксимални фрагмент, вероватно, секире. Дим: 5,5 × 4,7 × 2,4 см. Инв. бр. 9102 (Т. 5)
57. ФРАГМЕНТОВАН ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — (А-Е 3/XI). Корнит. Фрагментован двострани чекић са траговима употребе (ударања) на крајевима. Дим: 7,2 × 4,8 × 3,2 см. Инв. бр. 9093 (Т. 5)
58. НЕДОВРШЕНА АЛАТКА — (СЕКИРА?) — (Сл. 11—13). Корнит. Комад камена коме је окресивањем назначен основни облик секире. Дим: 7,8 × 3,8 × 1,6 см. Инв. бр. 9109 (Т. 6)
59. НЕДОВРШЕНА АЛАТКА — ЧЕКИБ — (Ц 5/VIII). Пешчар. Комад камена делимично углачеане, односно, окресане површине. На затупастим крајевима трагови употребе (ударања). Дим: 9,6 × 4,3 × 3,0 см. Инв. бр. 9073 (Т. 6)
60. НЕДОВРШЕНА АЛАТКА — (СЕКИРА?) — (Ц 2/VIII). Корнит. Комад камена коме је окресивањем назначен основни облик секире. Дим: 8,3 × 4,2 × 2,2 см. Инв. бр. 9068 (Т. 6)
61. ФРАГМЕНТ АЛАТКЕ — Корнит. Фрагмент алатке са одломљеним крајевима. Дим: 8,1 × 4,0 × 3,0 см. Инв. бр. 9055 (Т. 6)
62. ДВОСТРАНИ ЧЕКИБ — (Ц 5/IX). Корнит. Двострани чекић са оштећеним, затупастим крајевима, на којима су трагови употребе (ударања). Дим: 8,5 × 4,6 × 3,2 см. Инв. бр. 9077 (Т. 6)
63. КУГЛА — (БАТ) — (Ц 5/VIII). Пљосната кугла (бат) делимично углачана површине. Дим: 5,3 × 4,0 × 3,2 см. Инв. бр. 9074 (Т. 6)
64. ФРАГМЕНТ МЛИНСКОГ КАМЕНА — (Јама „А“). Пешчар. Фрагмент пљоснатог облутка коришћен као покретни део жрвња. На одломљеном крају трагови удурања (бат?). Дим: 9,8 × 5,7 × 3,1 см. Инв. бр. 9117 (Т. 6)
65. ФРАГМЕНТ КУГЛЕ (БАТА?) — (Јама „А“). Магматска стена. Половина пљоснате кугле (облутка), бат (?). Дим: 6,2 × 6,3 × 3,4 см. Инв. бр. 9116 (Т. 6)
66. КУГЛА — (БАТ?) — (А-Е 2/VIII). Благо спљоштена, јајолика кугла, коришћена као бат или млински камен. Дим: 6,8 × 6,2 × 4,7 см. Инв. бр. 9090
67. ФРАГМЕНТ КУГЛЕ — (Ц 5/IX). Половина јајоликог облутка — бат, или, део млинског камена. Дим: 13,0 × 11,5 × 9,5 см. Инв. бр. 9120

ПРЕДМЕТИ ОД КАМЕНА СА НЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА У ЖАРКОВУ КОД БЕОГРАДА

T. V — Pl. V

68. ОБЛУТАК — (ГЛАЧАЛИЦА?) — (A-E 2/9).
Пљоснат, јајолик облутак коришћен, вероватно, као глачалица.
Дим: 7,1 × 5,3 × 2,9 см. Инв. бр. 9092
69. ФРАГМЕНТ ЖРВЊА (?) — (Јама 2). Пешчар.
Фрагмент равне плоче неправилног облика.
Дим: 19,2 × 16,0 × 9,8 см. Инв. бр. 9122
70. ФРАГМЕНТ ЖРВЊА — (МЛИНА?) — (Јама „Н“). Пешчар.

Ревизијом материјала 1985. године утврђено је да се у Одсеку за праисторију Музеја града Београда чува укупно 77 различитих објеката од камена из Жаркова. Од тог броја, шест предмета инвентарисано је пре 1985. године и они су већ објављени у Каталогу XIII, у серији Збирке и легати Музеја града.³ Ових шест предмета уведено је у I књигу инвентара Одсека за праисторију под следећим бројевима: 82, 454, 454-а, 455, 456 и 627. Два налаза припадају тзв. „кременим артефактима“ (инв. бр. 82 и 627), а преостала четири, групи предмета од углачаног камена.

Након извршене ревизије 1985. године, у инвентарске књиге Музеја уведени су и остали предмети од камена који су прибављени ископавањима на Лединама (71 комад). Ови предмети обележени су следећим инвентарским бројевима: 9048, 9053—9122. Један налаз, кат. бр. 9, идентификован је накнадно и није инвентарисан.

У ову групу предмета у „кремена артефакта“ спадају четири налаза (кат. бр. 1—4). Шест предмета (кат. бр. 5—10) урађено је од камена, али окресивањем (техника уобичајена приликом обраде алатки од кремена). Преостали налази (61 комад) спадају у групу предмета од углачаног камена.

На основу изложеног прегледа сачуваних налаза од камена из Жаркова, намећу се и одређени закључци.

Један од таквих био би да су становници насеља на Лединама користили предмете од камена једино у практичне сврхе. Овоме у прилог говори чињеница да ниједан налаз не може да се определи као култни, или уметнички обликован предмет. С друге стране, предмети опредељени као секире, чекићи и длета, заступљени су у највећем, приближно једнаком броју примерака.

Фрагмент дебеле плоче неправилног облика, благо угнут на једној страни.
Дим: 16,8 × 13,0 × 10,0 см. Инв. бр. 9121

71. ФРАГМЕНТ МЛИНА — (Сл. 11—13). Пешчар.
Фрагмент масивне плоче са левкастим удубљењем на обе површине. На стањеном делу очуван је део округле перфорације за осовину.
Дим: 21,0 × 20,0 × 10,7 см. Инв. бр. 9119

Даље, следи закључак да је „сировина“ за израду алатки од камена представљала одређену, и то велику вредност. Ово се посебно односи на стене које називамо „кременом“. На овакву помисао наводе и налази алатки од камена које су окресивањем обликоване као кремене стругалице. О вредности алатки на Лединама говоре и оштећења која су настала, очигледно, због дуготрајне употребе поједињих предмета. Коришћење великог броја алатки настављено је, у некој другој функцији, чак и онда када су оне потпuno изгубиле првобитни облик. Тако је, на пример, очигледно да су секире, длета, глачалице и друге алатке, после ломљења и осталих великих оштећења, наставиле да „живе“, претежно као једнострани или двострани чекићи (мотике?).

Недовршене алатке које су пронађене приликом ископавања у Жаркову говоре о томе да је израда алатки од камена обављана на самом локалитету — насељу.

Делови масивних плоча од пешчара, од којих неке угнуте по средини, са жљебовима и перфорацијом за осовину, показују да су становници насеља на Лединама познавали, не само жрвање, већ и млин.

Ограничени број врста алатки од камена, слаба очуваност, дуготрајна употреба поједињих предмета и остale особине сачуваног материјала, опредељују налазиште као дуготрајно насеље у којем становници живе спокојно, скромним сеоским начином живота.

Аутори ископавања детаљно су опредељили (у оквирима винчанске културе), поред осталог материјала и предмете од камена из Жаркова.⁴ Како у међувремену није дошло до суштинских промена у овом смислу, то сада нећемо понављати већ добро позната тумачења ових налаза.

НАПОМЕНЕ

¹ Др Милутин В. Гарашанин — др Драга Гарашанин, Неолитско насеље у Жаркову, Ископавања 1948. године, „Старијар”, Нова Серија III—IV/1952—1953, Београд 1955, стр. 107—126.

² Светлана Вранић, Ревизија сачуваног материјала и предмети од кости и рога из

Жаркова, Годишњак града Београда, књ. XXXIV, Београд 1987, стр. 5—20.

³ Svetlana Perišić, Predmeti od kosti, roga i kamena, Katalog XIII, Serija Zbirke i legati, Muzej grada Beograda, Beograd 1984, str. 52 i kat. бр.: 233, 504, 551, 570, 611.

⁴ М. Гарашанин — Д. Гарашанин. оп. cit. 120, 121.

др ВИДОЈКО ЈОВИЋ

ИЗВЕШТАЈ О ПЕТРОГРАФСКОМ ПРЕГЛЕДУ
ПРАИСТОРИЈСКИХ КАМЕНИХ АЛАТКИ ИЗ
АРХЕОЛОШКЕ ЗБИРКЕ МУЗЕЈА ГРАДА БЕОГРАДА

Праисторијске камене алатке из Археолошке збирке Музеја града Београда које потичу са локалитета Жарково — Ледине петрографски су проучене да би се утврдиле врсте стена од којих су израђене. Поред тога, покушано је да се утврде и извори камене сировине.

Преглед камених алатки обављен је претежно макроскопски, а само мањи број алатки помоћу поларизационог микроско-

па. При овом испитивању од велике помоћи био је рад Миомира Бабовића „Петрографске анализе камених предмета из збирке Одсека за праисторију Музеја града Београда” у књизи Светлане Першић „Предмети од кости, рога и камена” (1984). При томе су коришћени и петрографски препарати из тог извештаја, односно извршено је упоређивање сличних камених алатки.

Петрографска одређивања

9013. КОРНИТ сивозелене боје.
9053. КОРНИТ тракasti, сивозелене боје.
9054. ДИЈАБАЗ или БАЗАЛТ тамнозелене боје.
9055. КОРНИТ сивозелене до тамнозелене боје са израженим „тракама” дебљине 2 до 7—8 мкм. Алатка је израђена паралелно тракама.
9056. КОРНИТ сиве боје са слабо израженим тракама (траке су сиве до тамносиве боје). Дужа страна алатке је паралелна тракама.
9057. КОРНИТ (?) тамнозелене боје, масивног изгледа са једном светлосивозеленом траком са ретким металличним минералима.
9058. ДИЈАБАЗ сивозелене боје.
9059. ВУЛКАНСКА СТЕНА сиве боје са жицама лампрофира (?).
9060. КОРНИТ сивозелене нехомогене боје, од сивозелене до ретких тамнозелених малих партија.
9061. КОРНИТ светлије сивозелене боје са ретким паралелним пресликама.
9062. БАЗАЛТ (?) — црна вулканска (?) стена.
9063. КОРНИТ сивозелене боје.
9064. СИЛИЦИЈСКА СТЕНА mrkoцрвене боје — РОЖНАЦ (?) школјастог прелома и нехомогене боје.
9065. КОРНИТ сивозелене боје масивног изгледа.
9066. КОРНИТ сивозелене боје са руменкастим деловима од силификације.
9067. ДИЈАБАЗ зелене боје.
9068. КОРНИТ сивозелене боје.
9069. КОРНИТ зелене боје (маслинастозелене до тамнозелене), слабо ушкриљен.
9070. КОРНИТ сивозелене боје.
9071. КОРНИТ сивозелене боје са остацима црне боје и са урезима.
9072. КОРНИТ сиве боје.

ИЗВЕШТАЈ О ПЕТРОГРАФСКОМ ПРЕГЛЕДУ ПРАИСТОРИЈСКИХ АЛАТКИ

9073. ПЕШЧАР црвенкасте боје, средњозрн (виде се лискуни). Предмет био у ватри (?)
9075. КОРНИТ зелене боје, тракастог изгледа. Поједине траке имају на површини пегави изглед (тамнозелене и светлозелене боје). Алатка је издужена паралелно тракама.
9076. КОРНИТ сивозелене боје са слабо израженом шкриљашошћу (ретке паралелне траке тамнозелене боје).
9077. КОРНИТ сивозелене боје масивног изгледа. По ретким преслицама појављује се мркоцрвена скрама од оксида гвожђа и мангана.
9078. КОРНИТ сивозелене боје, масивног изгледа.
9079. ПЕШЧАР купнозрни или конгломерат,
9080. ГАБРО или габродиорит, можда силификован.
9081. КОРНИТ светлосивозелене боје са ситним зрними металничних минерала челично сиве боје.
9082. КОРНИТ сивозелене боје, тракастог изгледа, нехомогене граве (има уклопака других стена). Алатка је по дужој оси оријентисана дијагонално у односу на траке.
9083. БАЗАЛТ или дијабаз тамнозелене боје и школъкастог прелома.
9084. ДИЈАБАЗ или базалт зелене до тамнозелене боје.
9085. ДИЈАБАЗ зелено-црвенкасте боје.
9086. КОРНИТ зелено-црвенкастомркe боје.
9087. СПЛИТ (?) зелене хомогене боје.
9089. КОРНИТ сивозелене боје.
9091. КОРНИТ сивозелене боје, масивног изгледа.
9093. КОРНИТ сивозелене боје и масивног изгледа; садржи ретке металичне минерале.
9094. СКАРН зелене боје, силификован или дијабаз (?).
9095. СИЛИЦИЈСКА СТЕНА тамноцрвене боје са седефастим сјајем, а има и белочастих нагомилања и пега.
9096. СИЛИЦИЈСКА СТЕНА — РОЖНАЦ (?) ружичасте боје, шупљикавог изгледа, а има ретких белочастих делова.
9097. КОРНИТ сивозелене боје.
9098. ДИЈАБАЗ или базалт тамнозелене боје.
9099. СКАРН или корнит тракастог изгледа, тамнозелене боје.
9100. КОРНИТ сиве до тамносиве боје са мрким пегама.
9101. СКАРН зелене боје.
9102. ДИОРИТПОРФИРИТ (?) сиве боје.
9104. СПИЛИТ зелене боје.
9105. МАГМАТСКА СТЕНА прилично изменјена и ситнозрне грађе.
9106. ПЕШЧАР жућкасте боје и са израженом слојевитошћу. Слојеви рђасте боје дебљине до 5—7 mm. Виде се лискуни и рђасте пеге (оксиди гвожђа).
9107. АЛЕВРОЛИТ или глинац сивозелене до тамнозелене боје, тракастог изгледа, можда мало корнитисан. Алатка је паралелна тракама.
9108. КОРНИТ светлосиве до тамносиве боје са ретким металичним минералима.
9109. КОРНИТ зелене боје, слабо ушкриљен и са ретким металичним минералима.
9110. КОРНИТ светлозелене боје и са зеленим пегама.
9112. АЛЕВРОЛИТ тамносиве боје са паралелним урезима који су дијагонални у односу на дужину алатке.
9113. КОРНИТ сиве боје са слабо израженим тракама и са паралелним урезима.
9114. ДИЈАБАЗ (?)
9115. КОРНИТ тамнозелене боје, слабо ушкриљен са металичним минералима (пирит?). Алатка је паралелна шкриљавости.
9116. МАГМАТСКА СТЕНА прилично изменјена.
9117. ПЕШЧАР зелене боје или метаморфизовани пешчар са мркоцрвеним превлашкама. Виде се лискуни (мусковит).
9118. КОРНИТ зелене боје масивног до слабо ушкриљеног изгледа.
9122. ПЕШЧАР сивозеленкасте боје крупнозрног изгледа; садржи мусковит. У профилу виде се слојићи дебљине око 5 mm са различитим нијансама и вршаватно са градацијом.
ДИЈАБАЗ зелене боје.

Све проучаване стene могу се сврстати у неколико група, као што је приказано у табели 1. Групе су формиране по петроографској сличности, узимајући у обзир грешке које могу настати при макроскоп-

ском одређивању стена. Тако су дијабази и спилити, али и несигурно одређени базалти сврстани у једну групу; корнити и скарнови могу бити веома слични па су заједно третирани.

Табела 1. Преглед заступљености стена по групама

Група	број комада	заступљеност у %
пешчари	5	7,9
силицијске стene	3	4,8
дијабази — спилити базалти (?)	11	17,4
корнити — скарнови	37	58,7
габро	1	1,6
магматске стene	3	4,8
диорит-порфирит	1	1,6
алевролит	2	3,2
укупно	63 ком.	100,0%

Што се тиче порекла стена од којих су израђене алатке, може се рећи следеће: на основу познавања геолошке грађе околине Београда и публикованих геолошких радова, са дosta сигурности може се закључити да свак материјал потиче из шире околине Београда. Корнити и скарнови, најзаступ-

љеније сировине међу испитиваним материјалом, представљају контактно-метаморфне стene које се налазе на Космају и на Авали. Дијабази и спилити су макроскопски сличне стene и у околини Београда често се појављују у оквиру вулканогено-седиментне серије (Рипањ, Кнежевац, Ресник, Рушањ, Бела река и др). Исто се може рећи и за силицијске стene (рожнаци и сличне стene) које се појављују у истој серији као и дијабази и спилити.

Пешчари су веома заступљене стene у околини Београда и налазе се у седиментним серијама различите геолошке старости, па је због тога немогуће ближе лоцирати изворе те сировине.

Диорит-порфирит и стene које су одређене само као магматске или вулканске стene највероватније потичу са Авала и Космаја. Габро се не налази у околини Београда, али најпре би требало тачније одредити стenu помоћу микроскопа, па тек онда тражити најближе изворе такве стene. Алевролит такође вероватно потиче са Авала или Космаја.

STONE OBJECTS FROM A NEOLITHIC SETTLEMENT AT ŽARKOVO

Svetlana Vranic

In 1985 the Department for Prehistory in the Belgrade City Museum carried out the revision of the preserved material deriving from the site Ledine at the Žarkovo village near Belgrade.¹

In Godišnjak XXXIV have been published — as archaeological material — objects of bone and horn.² In order to preserve the whole material coming from Žarkovo we have prepared for this occasion the objects of stone.

Petrographic analysis of stone tools from Žarkovo has been made by Dr Vidojko Jović (the Mining-Geological Faculty in Belgrade). The results are given in a separate enclosure to this paper. Partly, they also make integral parts of individual catalog units.

In a revision from 1985 we stated that in the Department of Prehistory of the Belgrade City Museum there are in total 77 various finds of stone objects from Žarkovo. From this number six objects were already published.³ These six objects together with 71 finds dealt with in this paper represent the complete archaeological material of stone from the aforesaid site.

On the basis of the preserved finds from Žarkovo we have drawn certain conclusions. One of them is that the inhabitants of the settlement at Ledine made use of stone objects for practical purposes only. Aside this, the „raw material“ from making stone tools represented considerable value for their users. The tools were used in a long period. They continued their life — in a changed function — even after considerable damages and breaks. On the basis of unfinished tools we concluded that the objects had been made on the spot and bearing in mind the preserved types of tools we may assume that the inhabitants had lived a peaceful, modest country life.

The authors of the excavation determined in detail (within the Vinča culture), aside other material, the stone objects from Žarkovo as well.⁴ Taking into consideration that in the meantime there were no essential changes in this connection, this time we have not repeated the already known and acknowledged scientific and professional interpretation of these finds.